

Kazimierz Miaskowski

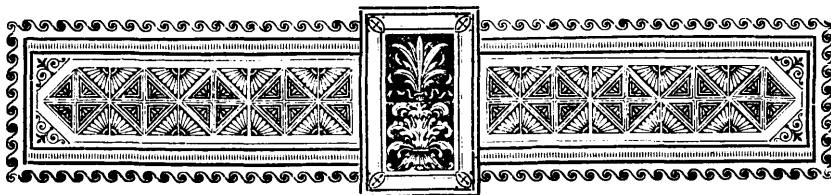
Z teki bibliograficznej : VIII, IX

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 7/1/4, 316-320

1908

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NOTATKI.

Z teki bibliograficznej.

VIII¹⁾.

Oratio Funebris in obitum Divae Prin|cipis et Domine Dnę Elisabethae Magnanimi | ac invictissimi Romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. Regis filiae, Serenissimi Principis et | Domini Dni Sigismundi Augusti Regis Polo|niae, Magni Ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiae, | Masoviaeque etc. Coniugis percharae, cuius a|nima Vilnae ex fatali lege naturae cessit, non | sine magno omnium desyderio: Die XV | Junij Anno MDXLV Aeta | tis vero suae XVijj Mens: XI Die: Xijj.

Ma: Franconii.

Accessit pia quaedam²⁾ adhortatio ad meditantam ultimae necessitatis horam³⁾.

Cracoviae. Typis Scharffenbergianis.

Na odwrotnej stronie karty tytułowej: Oratio Censoribus i sześciowersz z prośbą o względną krytykę.

Na k. Aij dedykacya: Ad Magnificum Dominum Severinum Bonorum de Balice et in Kamieniec atque Ogrodziniec haeredem, Castellanum Tarnoviensem (sic! zamiast Zarnoviensem), Zupparium et Burggrabium et Magnum procuratorem Cracoviensem, Osvviecinensem, Biecensem, Cehoviensem (sic), Rapstinensem etc. Capitaneum, Dominum suum omnibus modis observandum. Mat. Franconius.

¹⁾ Por. Pamiętnik literacki R. VII (1908) s. 134—5.

²⁾ Janozki, Janociana I, 83 ma illa zam. quaedam.

³⁾ Janozki l. c. ma tu jeszcze słowa: correctata atque eliminata diligentissime, których w naszym egzemplarzu niema — widocznie to jego własny dodatek.

Dedykacya wierszowana składa się z 28 heksametrów i nie zawiera nic szczególnego prócz pochwał cnoty Bonera i polecenia mu książeczki. Następuje: *De Serenissima Principe Dna dna Elisabetha Regina Poloniae Epitaphium*.

Dalej: *Aliud* i „*Ad Christum*“ (po dwa wiersze).

Na karcie Aiiij z góry: *Oratio Funebris in Divae Principis Elisabethae laudem*.

Daje tu wyraz ogólnemu żalowi i smutkowi z powodu śmierci młodziutkiej królowej, wylicza dalej jej przodków po ojcu i matce, mówi o urodzeniu w Linzu, wychowaniu w Insbrucku, zdolnościach umysłowych, piękności i cnotach, zwłaszcza łagodności, wreszcie o śmierci i powszechnym żalu, jaki wśród wszystkich sfer narodu polskiego z powodu tego zapanował.

W końcu wzywa do upamiętania się w smutku i zdania z wolą Bożą, zwłaszcza że nikt śmierci nie ujdzie a najlepszych ona zwykle naprzód zabiera.

Na karcie Ciiij koniec mowy, następuje 2 strony obejmujący poemat: *Ad meditandam ultimae necessitatis horam, quae parcit nato nemini, pia quaedam et familiaris adhortatio*. Końcowej wzmianki o drukarzu i roku wydania niema.

Druk obejmuje kart 12 in 4-to, t. j. arkuszy 3 po 4 karty, od A do Ciiij. Widział go Janozki w bibliotece Załuskich i podał tytuł jego (*Janociana* I, 83), obecnie żadnego egzemplarza nasi bibliografowie nie znali. Por. *Estreicher, Bibliografia polska ogólnego zbioru* t. XVI, str. 296.

Rzadkie to pismo znajduje się w bibliotece uniwersytetu w Królewcu w zbiorze pism, przeważnie poezyi, humanistycznych XVI wieku, który, jak opisany już przezemnie w *Pamiętniku Literackim* VI, str. 203 sqq. zbiór, należał do Andrzeja Aurifabra, lekarza przybocznego księcia Albrechta i profesora medycyny w uniwersytecie królewieckim. Zbiór ten (sygn. Pb. 22 Qu) obejmuje 46 rozmaitych razem oprawnych druków. Oprawa pochodzi z r. 1555. Na przedostatniem miejscu figuruje inna publikacya krakowska Franka czyli Frankoniusza, mniej jeszcze bibliografom naszym znana:

IX.

Von Christlichem Abschidt | auss diesem todlichen lebenn und begrebnus des durch | leuchtigistenn Furstenn unnd herrn herrn Sigemundtt Koenige zu Polenn etc. weilandt | Kurczenn bericht durch Matthijam Franconium aus dem | lattein vertolckett.

Pod tem medalion z popiersiem króla Zygmunta w koronie i zbroi, jak go przedstawiają medale, z napisem w otoku: *Sigismundus Primus Rex Poloniae*. Po lewej stronie medalionu: *Sein alder 81 Monat 3*, po prawej: *Geregiret iar 41 Monat 2, Tag 2*, pod popiersiem: *Gestorbenn am Ostertag Jor 1548*.

Niżej: Gedruckt czu Krockaw durch Jeronymum Scharffenberg.

Na następnej stronie dedykacya: Dem durchleuchtigenn Hochgebornen Fuersten und Heren Hernn Albrechten dem iungeren Marggraffen zue Brandenburg in Preussen zue Stetin, Pommernn, der Cassubenn unnd Wenden, auch in Schlesien zue Oppeln und Radtbor etc. Hertzog, Burgraff zu Nurmberg und Fuerst zue Ruegenn, meinem gnedigenn Herrnn gnade unnd friede. Mówi, że ofiaruje w dowód swej wdzięczności księciu dziełko, zawierające porządek pogrzebu króla Zygmunta, przetłómaczone z łaciny na życzenie wielu przyjaciół.

Podpisuje się: E. F. G. williger Matthias Franck.

Od karty Aij treść sama. Po krótkiej wzmiance o bogomyślniej śmierci Zygmunta i ogólnym szacunku, jakiego zażywał, oraz przodkach opisuje przebieg i ceremoniał pogrzebu odbytego w dniu 26 lipca 1548 r. przyczem niektóre szczegóły dość obszernie n. p. jakiego koloru były pokrycia 30 karawanów, jakiej maści konie, sztandary rozmaitych województw i ziem. pochód do katedry, złożenie ciała do krypty, nabożeństwo odprawiane w rozmaitych kościołach stolicy, nabożeństwo odprawione w obecności króla, przy czem insygnia królewskie znowu uroczystie zdjęto z katafalku i złamano pieczęć zmarłego króla, wreszcie nabożeństwo urządzone staraniem rady miejskiej w kościele Najśw. Maryi Panny, wśród którego „der wirdige her Lenhart eine schone predig gethon unnd gott hochlich zue bietenn vormanett umb ein langwiriges gerugsames regiment unnd gehorsame unterthonenn Koniglicher Maie-stett Augusto“.

Na ostatniej stronie drzeworyt przedstawiający herby Polski i Litwy trzymany przez 2 gryfy, ten sam, który znajduje się w Frankoniusza *Oratio funebris in mortem... Sigismundi primi*.

Książeczka w 4- ce liczy kart 6, od A do A₆ liczbowanych. Widział ją jedynie (zapewne w Gdańsku) Hoffmann (*De typographis eorumque initiis et incrementis in regno Poloniae et Magno Ducatu Lithuaniae*. Dantisci 1740, str. 11), który podał jednak niedokładny, bo dowolnie skrócony tytuł: *Matthiae Franconii Nachricht vom tödtlichen Abgang und Begräbniss Sigismundi I 4°*, nie zresztą więcej — a inni jak Bandtkie (*Historia drukarni krakowskich* str. 341) i Estreicher (*Bibliogr. polska* XVI, 296) notatkę tę za nim powtórzyli. Egzemplarza żadnego nie znano. Prócz Królewca posiada druk ten i biblioteka miejska w Gdańsku.

*

*

*

Prócz tego w zbiorze tym znajdują się jeszcze następujące druki krakowskie:

1) Eustathius a Knobelsdorf, *Epicaedion Sigismundi Primi. Cracoviae apud Viduam Hieronymi Vietoris 1548*. Wierzbowski (II, 1254) zna 10 egzemplarzy.

a-

2) *Franconius, Oratio Funebris in mortem Sigismundi Primi. Cracoviae, Scharffenberger 1548.* (Znane są 4 egzemplarze).

3) *Royzius, De apparatu nuptiarum... Sigismundi Augusti. Cracoviae, haeredes Marci Scharffenberger 1553* (Estreicher, Bibliogr. polska XV—XVI stolecia. Kraków 1875, str. 188 zna 2 egzemplarze, prócz tego ma i Nisa, bibliot. parafialna).

4) [Wacław Szamotulczyk] *In Funere | Sereniss. Principis et D. | D. Elizabethae Sereniss. Rom. Hung. Bo|he. etc. Regis filiae: Potentiss. ac Invictiss. | Principis et D. D. Sigismundi II | Augusti, Dei gratia Regis Poloniae, | Magni Ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiae, | Masoviaeque etc. Coniugis multo | amantissimae. | Carmen lugubre VII die Augusti conscriptum Anno MDXLV.*

Niżej: *Cracovię apud Viduam Floriani Unglerii. Przedmowa: Illustri ac Magnifico Domino D. Nicolao Radzivil, Magni Ducatus Lithuaniae Marschalko supremo etc. Salutem perpetuamque foelicitatem. Wspomina, iż poemat napisał na życzenie pana swego Hieronima Chodkiewicza. W końcu Vilnae XVI Augusti Anno salutiferi partus MDXLV Eidem Magnificentiae Addictissimus Venceslaus Schamotulinus. Na karcie A₂ wozeł przewinięty literą S pod nim ośmiowiersz: Ad Aquilam Regium insigne. Od k. A₃—A₆ wozeł poemat, niżej herb Elżbiety i czterowiersz, na odwrotnej stronie herb Trąby, niżej: In arma Mag. D. D. Nicolai Radzivil Epigramma. Pisemko obejmuje 6 kart in 4-to od A—A₆. Estreicher (l. c., str. 201) zna tylko jeden egzemplarz Ossolińskich; Wierzbowski druku tego nie wymienia.*

5) *Adami | Schroeteri Silesii | Elegiarum Liber Unus. | Item | Epigrammatum Liber unus. | Ad Clarissimum Dominum | Nicolaum Hubnerum | Mecoenatem. | Pod tem dwuwiersz. Cracoviae Lazarus Andreę excudebet.*

Na karcie A_{ij} wierszowana przedmowa do tegoż.

Druk liczy 28 kart, arkusze od A do Giiij. Z rzeczy do Polaków odnoszących się spotykamy tu: *Elegia II ad Andream Tricesium ut libros tueatur. Elegia VII: In arma Incliti Ducis Nicolai Radzivil. Elegia XV: Ad Nicolaum Hubnerum de Coronatione Reginae Barbarae. W Liber Epigrammatum karta F: Ad Clarissimum Dominum Martinum Zaloga Dedicatoria Epigrammatum, k. Fvo: Ad Clariss. D. Anselmum Ephorinum Medicinae Doctorem, Fij: Ad Dominum Albertum Kunitzki, Vicesupparium Bochnae, Fij vo: Ad Generosum Dominum Joannem Czarny a Witowicz in Pomianowa, F₃ vo: Ad Valentinum Ecchium Poetam Laureatum, F₄ vo: Pulex Isabellae Filiae Regiae. Na ostatniej karcie: Lectori Andreas Tricesius (16 wierszy). Na naszym egzemplarzu zapisał autor własnoręcznie: Suo charissimo Georgio Porphir Adamus Schroeterus dd. Estreicher, l. c., str. 191 zna tylko jeden egzemplarz (bibl. Jagiell.) tego wydania; Wierzbowski o druku tym nie wspomina.*

Z druków niekrakowskich zbioru królewieckiego warto wspomnieć:

1) Jacobus Kuchlerus, De nuptiis Sigismundi Secundi Augusti... et... Catharinae... Epithalamion 1553 mense Julio poświęcone Mikołajowi Radziwiłłowi. Vratislaviae in officina Crispini Scharffenbergij. Kart 8 in 4-to (Estreicher nie zna druku tego, wymienia go jednak biograf Kuchlera p. Wotschke w Zeitschrift der Hist. Ges. f. d. Provinz Posen. XX, 236).

2) Elegia de Natali Christi... ad Paulum Speratum Episcopum Pomesaniensem. Ecloga continens Colloquium Pastorum, quibus Angelus annuntiavit Nativitatem Domini (rozmawiają Thyrsis i Battus) Scripta ad... Georgium Socolofsky, terrae Culmensis iudicem. Per Joannem Seckervitz Vratislaviensem. Kart 8 in 4-to bez podania miejsca druku i drukarza (Wrocław?).

Ks. Kazimierz Miaskowski.

»Katechizm Brzeski« 1553/54 r.

(Notatka bibliograficzna).

Najdawniejsze druki brzeskie według wykazów bibliograficznych datują 1559 roku. Pod tą datą wyszły: 1) Komentarz Hozeasza w tłumaczeniu Lubelczyka i Reja¹⁾; 2) Bulingera O prawdziwym przyjmowaniu ciała i krwi P. Jezusa (Wierzb. N. 1371); 3) Akta Zboru wileńskiego (W. 2332); 4) Zaciusa O pościech; 5) Tegoż Wyznanie wiary (W. 1388) i Mikołaja Reja tłumaczenie listów Lipomana i Radziwiłła²⁾.

O dawnijszych drukach w Brześciu wydanych bibliografie milczą, a Lelewel i Bandtkie w swoich studyach bibliograficznych wypowiedzieli zdanie, że drukarnia brzeska dopiero w 1559 założoną została³⁾. W rzeczywistości jednak drukarnia ta istniała już w końcu 1553 r., o czym mamy następujące świadectwo:

13 Grudnia 1553 r. kanonik krakowski Jan Benedykt pisał do Hozyusza (narzekając na rozwijanie się kacerstwa w Polsce i opieszłość Zygmunta Augusta w tępieniu nowatorstwa):

Pudeat principem, quod admiserit Voievodham et Tricesium jussu Radivillonis imprimere in Brzescie Lithuanico vulgari sermone Lutheranorum nenas et cantillare missam vernaculo contextu⁴⁾...

25 Stycznia 1554 Szymon Maricius donosił temuż Hozyuszowi:

¹⁾ Brückner: Mikołaj Rej, str. 90.

²⁾ Tamże 86. I. Chrzanowski. Myśl. Warsz. 1904, str. 41—48. Księga Rejowska 1905.

³⁾ Lelewel. Bibl. ks. dwoje. I. 195. II. 209. Bandtkie. Hist. Druk. I. 56. Łukaszewicz. Dzieje kośc. Helw. II. 178—179.

⁴⁾ Acta Hist. T. IX. 379. N. 1132.